

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი

სამართლის ფაკულტეტი

სამართლის სადოქტორო საგანმანათლებლო პროგრამა

სალომე გულიაშვილი

სამართლის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

წარდგენილი დისერტაციის

ავტორეფერატი

არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების პრინციპთა თანაფარდობა
პატიმრობის ინსტიტუტთან

თბილისი, 0141

საქართველო

2024 წელი

სამეცნიერო ნაშრომი შესრულებულია კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის სამართლის ფაკულტეტის სამართლის სადოქტორო პროგრამაზე

სამეცნიერო ხელმძღვანელი:

სერგო ჭელიძე

სამართლის დოქტორი,

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

ოფიციალური რეცენზენტები:

ირაკლი ნადარეიშვილი

სამართლის დოქტორი,

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

ბესიკ მეურმიშვილი

სამართლის დოქტორი,

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასისტენტ-პროფესორი

ოფიციალური ექსპერტები:

ვლადიმერ მაჭარაშვილი

სამართლის დოქტორი,

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

მიხეილ მამნიაშვილი

სამართლის დოქტორი,

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

დისერტაციის დაცვა შედგება 2024 წლის 20 ნოემბერს, 16:00 საათზე, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის სამართლის ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოს სხდომაზე.

მისამართი: საქართველო, 0141, თბილისი, ჩარგლის ქუჩა N73, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის პირველი კორპუსი, 305-ე აუდიტორია.

დისერტაციის გაცნობა შესაძლებელია კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაში.

სადისერტაციო საბჭოს მდივანი: **ალექსანდრე გიორგიძე**
სამართლის დოქტორი,

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი.

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

თემის აქტუალურობა

არასრულწლოვნთა მართლმსაჯულება განსაკუთრებული მნიშვნელობისაა, მით უფრო, როდესაც საქმე ეხება სისხლისსამართლებრივ ორბიტაში მოხვედრილ არსრულწლოვნებს. სახელმწიფომ მის ხელთ არსებული ყველა ბერკეტი უნდა გამოიყენოს მათი სათანადოდ აღზრდისა და რესოციალიზაციისათვის. არასრულწლოვანთა პატიმრობა განსაკუთრებულად სენსიტიური საკითხია იუვენალურ იუსტიციაში, რადგანაც, ესაა მათი უფლებებისა და თავისუფლებების ყველაზე მეტად მზღლუდავი საშუალება და ამიტომაც, მისი გამოყენების საფუძვლების, პროცესუალური წესების გაანალიზება, თეორიისა და პრაქტიკის შეჯერება აუცილებელია იმისათვის, რომ განვსაზღვროთ, თუ რა საკანონმდებლო და პრაქტიკული პრობლემები არსებობს და როგორ შეიძლება მათი მოდიფიცირება იმგვარად, რომ ეს, რეალურად, არასრულწლოვნისთვის საუკეთესო გადაწყვეტილებას წარმოადგენდეს.

აუცილებელია, მოხდეს სწორად განსაზღვრა, თუ რა არის კარგი და რა საჭიროებს სამართლებრივ დახვეწა/განვითარებას იმისათვის, რომ შესაბამისობაში მოვიდეთ საერთაშორისო კანონმდებლობასთან და იუვენალური იუსტიციის ნორმა-პრინციპებთან, რაც უაღრესად მნიშვნელოვანია ნებისმიერი საკითხის გაანალიზებისათვის. ვინაიდან არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსი დახვეწის სტადიაშია, ვფიქრობ, განხილული საკითხების აქტუალურობა/პრობლემურობა თვალსაჩინოა და მათი გაანალიზებით, რიგი საკითხების ინოვაციურად წარმოჩენის გზითა და რეკომენდაციების ჩამოყალიბებით, მნიშვნელოვანი ნაშრომი იარსებებს ამ თემებით დაინტერესებული პირებისათვის.

არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულება განვითარების პროცესში არსებული უმნიშვნელოვანესი დარგია, რომელმაც განვითარების რთული გზა განვლო. ყველაფერი კი 2015 წლის 12 ივნისს „არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის“ მიღებით დაიწყო. მანამდე არასრულწლოვანთა საკითხები საქართველოს 2009 წლის კანონის -

„სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის“ მხოლოდ ერთი თავით რეგულირდებოდა. „არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის“ მიღების მიზანი ეროვნული პრაქტიკის საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობაში მოყვანა იყო. აღნიშნული დარგი ჯერ კიდევ განვითარებისა და დახვეწის პროცესშია და ნაშრომში განხილული თემები ინოვაციურადაა წარმოდგენილი, რაც საკითხს მეტ მნიშვნელობასა და აქტუალობას სძენს.

არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსით განსაზღვრული ყველაზე მკაცრი აღკვეთის ღონისძიების - პატიმრობის და მასთან დაკავშირებული საკითხების განხილვა უმნიშვნელოვანესია არასრულწლოვანთა მიმართ სამართლიანი და მართლმსაჯულებისთვის რელევანტური აღკვეთის ღონისძიების შეფარდებისათვის. ამ კუთხით, გაანალიზებულია იუვენალური იუსტიციის ნორმა-პრინციპები - საუკეთესო ინტერესების პრიორიტეტულობა, თანაზომიერება, არასრულწლოვნისადმი ინდივიდუალური მიდგომა და პატიმრობა. მათი როლისა და მნიშვნელობის გააზრებით, დღის სინათლეზეა გამოტანილი არასრულწლოვნის უფლებებისა და თავისუფლებების შელუდვის ყველაზე მკაცრი აღკვეთის ღონისძიების - პატიმრობის არსი. იუვენალური იუსტიციის ნორმა-პრინციპების გამოსაკვეთად განხილულ იქნა მათი შინაარსობრივი მხარე და შემდეგომ ამისა, მათი თანაფარდობის საკითხი პატიმრობასთან.

ნაშრომში განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა იუვენალურ იუსტიციაში არსებული ნორმა-პრინციპების საშუალებით საკანონმდებლო ხარვეზების დადგენის შესაძლებლობებს. დასკვნის სახით ჩამოყალიბებულია, რომ არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულებაში არსებული პრინციპთა პრინციპი - საუკეთესო ინტერესების პრიორიტეტულობა იუვენალური იუსტიციის სარკეა, სადაც აირეკლება სამართლებრივი ხარვეზები და გამოიკვეთება კანონმდებლობის ჰარმონიზაციის გზები.

ვფიქრობ, ნაშრომში განხილული საკითხები და ჩამოყალიბებული დასკვნები იუვენალური იუსტიციის განვითარებაში გარკვეულ წვლილს შეიტანს. იგი, ასევე, საინტერესო იქნება

როგორც თეორეტიკოსი, ისე, პრაქტიკოსი იურისტებისათვის და ხელს შეუწყობს არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების, როგორც განვითარებადი დარგის, დახვეწას და არასრულწლოვანთა უფლებების დაცვის კიდევ უფრო განამტკიცებას.

კვლევის მიზნები და ამოცანები

კვლევის მიზანი

ნაშრომის მიზანია არასრულწლოვანთა მიმართ პატიმრობის გამოყენებასთან დაკავშირებული საკითხების თეორიული და პრაქტიკული კუთხით გაანალიზება, იუვენალური იუსტიციის ნორმა-პრინციპების განსაზღვრა და მათი საშუალებით არსებული ხარვეზების აღმოჩენა-აღმოფხვრა. ნაშრომში გამოკვლეულია არასრულწლოვანთა პატიმრობასთან დაკავშირებული ფუნდამენტური საკითხები.

ამ მიზნის მისაღწევად განხილულია საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით და საქართველოს არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსით განსაზღვრული რეგულაციები, ქართული სასამართლო პრაქტიკა, საერთაშორისო სამართლებრივი ნორმები და ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტები, ასევე, საზღვარგარეთის ქვეყნების გამოცდილება.

კვლევის ამოცანები

კვლევის მიზნის მისაღწევად, განისაზღვრა შემდეგი ამოცანები:

- არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის ნორმა-პრინციპების არსის განსაზღვრა საკანონმდებლო ხარვეზების დასადგენად;
- პატიმრობის გამოყენების მიზნების და საფუძვლების დადგენა არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის მიხედვით;
- პატიმრობასთან დაკავშირებული ინოვაციების წარმოჩენა არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის მიხედვით;

- საპატიმრო გირაოს, როგორც არასრულწლოვანთა პრინციპებთან შეუსაბამო ინსტიტუტის, თავისებურებების განსაზღვრა;
- პატიმრობის საკითხის გადაწყვეტამდე ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის, როგორც არასრულწლოვნისადმი ინდივიდუალური მიდგომის საუკეთესო გამოხატულების, მნიშვნელობის გაანალიზება.

საგანი და ობიექტი

კვლევის საგანს წარმოადგენს არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსით გათვალისწინებული ნორმა-პრინციპების მიმართება პატიმრობის ინსტიტუტთან; რამდენად ქმედითია საერთაშორისო კანონმდებლობის კუთხით არსებული ინოვაციები ქართულ რეალობაში პრაქტიკის გაანალიზების კუთხით; საპატიმრო გირაოს გამოყენების კუთხით რამდენად მოწესრიგებულია საკანონმდებლო ბაზა, რამაც უნდა შექმნას შემდგომი ბაზისი პრაქტიკაში სრულყოფილად ფუნქციონირებისათვის; ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის გამოყენების მიზანშეწონილობა არასრულწლოვანთა მიმართ პატიმრობის შეფარდებამდე.

კვლევის ობიექტია არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსით გათვალისწინებული პრინციპები და მათი თანაფარდობა პატიმრობის გამოყენების მიზნებთან, საფუძვლებთან და ყველა იმ საკითხთან, რაც არასრულწლოვნისათვის პატიმრობის შეფარდებამდე კანონმდებლობითაა გათვალისწინებული; ინდივიდუალური შეფასების ანგარიში და მისი გამოყენება პატიმრობის საკითხის გადაწყვეტამდე; საპატიმრო გირაოს, როგორც კანონმდებლის კვალიფიციური დუმილის, არსის განსაზღვრა არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსში.

საკვლევი კითხვები

1. როგორ შეიძლება დავადგინოთ არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულებაში არსებული ნორმა-პრინციპების საშუალებით არასრულწლოვანთა კანონმდებლობასა თუ პრაქტიკაში არსებული ხარვეზები?

2. რა საკითხებთან მიმართებითაა შესაბამისი თუ შეუსაბამო არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსით გათვალისწინებული ნორმა-პრინციპები პატიმრობის გამოყენების ინსტიტუტთან?
3. უნდა გამოიყენებოდეს თუ არა ინდივიდუალური შეფასების ანგარიში პატიმრობის საკითხის გადაწყვეტამდე?
4. არის თუ არა სამართლებრივად შეუსაბამო საპატიმრო გირაოს გამოყენება არასრულწლოვანთა მიმართ?

ჰიპოთეზა

საკვლევი თემის ჰიპოთეზა მდგომარეობს შემდეგში: რამდენად შესაბამისობაშია საქართველოს არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსით გათვალისწინებული ნორმა-პრინციპები პატიმრობის გამოყენების საკითხთან, არის თუ არა არასრულწლოვანთა პატიმრობასთან დაკავშირებული საკითხები კანონმდებლობის კუთხით გამართული, რა გზები და საშუალებები არსებობს კანონმდებლობის ჰარმონიზაციის მიზნით, რამდენად მიზანშეწონილია არასრულწლოვანთა მიმართ საპატიმრო გირაოს გამოყენება; ასევე, ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის, როგორც არასრულწლოვნის ინდივიდუალური მახასიათებლების საუკეთესოდ განმსაზღვრელი დოკუმენტის, პატიმრობამდე გამოყენება და პრაქტიკული საკითხების მოდიფიცირება.

ლიტერატურის მიმოხილვა

კვლევის მიზნებისათვის დამუშავებული და გამოყენებულია საქართველოს კონსტიტუცია,¹ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი,² საქართველოს არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსი,³ საერთაშორისო სამართლებრივი

¹ საქართველოს 1995 წლის 24 აგვისტოს კონსტიტუცია, <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/30346?publication=36>> (10.28.2024).

² საქართველოს კანონი „საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი“, <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034>> (10.28.2024).

³ საქართველოს კანონი „არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსი“, <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2877281?publication=22>> (10.28.2024).

აქტები,⁴ საქართველოში მოქმედი ნორმატიული აქტები, ასევე, ქართველ და უცხოელ მეცნიერთა მონაგრაფიები და სტატიები, ადგილობრივი და საერთაშორისო სასამართლოს გადაწყვეტილებები, სხვა მასალები.

ნაშრომზე მუშაობისას გამოყენებულ იქნა სახელმძღვანელოები, რომლებშიც მოცემულია ბაზისური ინფორმაცია არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულებაში არსებული საკითხების შესახებ:

მორის შალიკაშვილის და გივი მიქანაძის ავტორობით შექმნილი „არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულება (სახელმძღვანელო)“,⁵ რომელიც გამოიცა 2016 წელს;

ქეროლინ ჰამილტონის „არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების საკანონმდებლო რეფორმის სახელმძღვანელო მითითებები“,⁶ რომელშიც დაფიქსირებულია საერთაშორისოდ აღიარებული მოსაზრებები არასრულწლოვანთა პრინციპებთან მიმართებით;

⁴ Geneva Declaration of the Rights of the Child, League of Nations (LON), 1924, <<https://www.humanium.org/en/geneva-declaration/>> (10.28.2024); Universal Declaration of Human Rights, United Nations Department of Public Information, NY, 1948, <<https://www.ohchr.org/en/human-rights/universal-declaration/translations/english>> (10.28.2024); International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, General Assembly resolution 2200A (XXI), 16 December 1966, <<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-economic-social-and-cultural-rights>> (10.28.2024); United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (The Beijing Rules), General Assembly A/RES/40/33, 29 November 1985, <<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/united-nations-standard-minimum-rules-administration-juvenile>> (10.28.2024); United Nations Guidelines for the Prevention of Juvenile Delinquency (The Riyadh Guidelines) Adopted and proclaimed by General Assembly resolution 45/112 of 14 December 1990, <<https://humanrights.gov.au/sites/default/files/Annexure%20F%20-%20Riyadh%20Guidelines.pdf>> (10.28.2024); UN General Assembly, Convention on the Rights of the Child, 20 November 1989, <<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>> (10.28.2024); United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (The Beijing Rules), <<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/united-nations-standard-minimum-rules-administration-juvenile>>; Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms Rome, 4.11.1950. <https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Convention_ENG> (10.28.2024);

⁵ შალიკაშვილი, მორის, მიქანაძე, გივი, არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულება. თბილისი, ფრაიბურგი, სტრასბურგი: გამომცემლობა მერიდიანი, მეორე გამოცემა, 2016;

⁶ ჰამილტონი, ქეროლინ, არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების საკანონმდებლო რეფორმის სახელმძღვანელო მითითებები. ნიუ-იორკი: გაეროს ბავშვთა ფონდი, 2011.

ირინე იმერლიშვილის „არასრულწლოვანთა უფლებები: საერთაშორისო გამოცდილება და საქართველოში არსებული მდგომარეობა“.⁷ მასში განვითარებულია მსჯელობა პრინციპების თაობაზე და წარმოჩენილია თითოეული მათგანის მნიშვნელობა;

ავტორთა კოლექტივის „ბავშვის უფლებათა კოდექსის სახელმძღვანელო კომენტარებში“⁸ მოცემულია არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულებაში არსებული საუკეთესო ინტერესების პრიორიტეტულობის პრინციპის დეტალური ანალიზი, რომლის საშუალებითაც აღნიშნულის თაობაზე ფუნდამენტური წარმოდგენა იქმნება.

ეს საკითხები, ასევე, განხილულია ცალკეულ უცხოენოვან სახელმძღვანელოებში.⁹

Uchenna Emelonye-ს ნაშრომში - „Proportionality and best interests: Calibrating the twin pillars of child justice in Nigeria“¹⁰ არასრულწლოვანთა საუკეთესო ინტერესების პრიორიტეტულობის პრინციპისა და თანაზომიერების პრინციპის, როგორც „ტყუპი საყრდენი პრინციპების“, თეორიული გაანალიზებაა მოცემული. ავტორის მოსაზრებით, ერთი პრინციპის არსებობა, უკვე, თავისთავად, მეორე პრინციპსაც ქმედითად აქცევს და პირიქით. შესაბამისად, იუვენალურ იუსტიციაში მათი როლი ფუნდამენტურია.

ასევე, არასრულწლოვანთა საუკეთესო ინტერესების პრიორიტეტულობის პრინციპის გააზრებისთვის მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა მარიამ ბობოხიძის „ბავშვის საუკეთესო ინტერესების პრიორიტეტულობის პრინციპის სამართლებრივი გარანტიების“ სახელმძღვანელომ,¹¹ სადაც ბავშვის საუკეთესო ინტერესების პრიორიტეტულობის,

⁷⁷ იმერლიშვილი, ირინე, არასრულწლოვანთა უფლებები: საერთაშორისო გამოცდილება და საქართველოში არსებული მდგომარეობა. ადამიანის უფლებათა დაცვა, კონსტიტუციური რეფორმა და სამართლის უზენაესობა საქართველოში. თბილისი: 2017.

⁸ კილაძე, სოფო და პაატა ტურავა, ბავშვის უფლებათა კოდექსის სახელმძღვანელო კომენტარები. თბილისი: გამომცემლობა „იურისტების სამყარო“. 2021.

⁹ Rachel Taylor, Putting children first? Children’s Interests as a primary Consideration in Public Law, child and family law quarterly, 2016; European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), Report on the protection of children’s Rights, 2014;

¹⁰ Emelonye, Uchenna, „Proportionality and best interests: Calibrating the twin pillars of child justice in Nigeria“, Doctoral Thesis, Faculty of Law University of Helsinki, 2014.

¹¹ ბობოხიძე, მარიამ, „ბავშვის საუკეთესო ინტერესების პრიორიტეტულობის პრინციპის სამართლებრივი გარანტიები“, დისერტაცია, საქართველოს უნივერსიტეტი, 2020.

როგორც პრინციპის, საპროცესო ნორმისა და უფლების თაობაზე ჯეროვანი ყურადღებაა გამახვილებული.

კვლევისას დიდი ყურადღება დაეთმო არასრულწლოვანთა მიმართ გამოყენებულ უკიდურეს აღკვეთის ღონისძიებას - პატიმრობას, რომლის ფაქტობრივი და ფორმალური საფუძვლების შესასწავლად გამოყენებულ იქნა მრავალი სამეცნიერი ნაშრომი, რაც შეჯერდა სასამართლო პრაქტიკასთან. ეს ნაშრომებია: მაია კვაჭაძის „აღკვეთის ღონისძიებათა გამოყენება არასრულწლოვანთა მიმართ: საერთაშორისო სტანდარტების ასახვა ეროვნულ სასამართლო პრაქტიკაში“¹² და ნანა მჭედლიძის „საქართველოს საერთო სასამართლოების მიერ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის გამოყენების სტანდარტები“.¹³

არასრულწლოვნისადმი ინდივიდუალური მიდგომის გაანალიზებისთვის და მისი თეორიული მოცემულობის შესწავლისთვის დახმარება გამიწია შემდეგმა თამარ მახარობლიძის ნაშრომმა „ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის მნიშვნელობა არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულებაში“, ¹⁴ სადაც ავტორს კარგად აქვს წაროჩენილი აღნიშნული ინსტიტუტის არსი. ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის როლის, მისი პრაქტიკული მნიშვნელობის გააზრებისთვის, ასევე, იმის გასარკვევად, თუ როგორ და რატომ უნდა გამოიყენებოდეს ის არასრულწლოვანთა მიმართ აღკვეთის ღონისძიების სახით პატიმრობის შეფარდებამდე, მნიშვნელოვანია 2016 წლის 11 მაისს მიღებული 2016/800 დირექტივა, სადაც ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის თეორიული და პრაქტიკული დათქმებია მოცემული.¹⁵

¹² კვაჭაძე, მარინე, რედ. აღკვეთის ღონისძიებათა გამოყენება არასრულწლოვანთა მიმართ: საერთაშორისო სტანდარტების ასახვა ეროვნულ სასამართლო პრაქტიკაში. თბილისი: მერიდიანი, 2019.

¹³ მჭედლიძე, ნანა, საქართველოს საერთო სასამართლოების მიერ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის გამოყენების სტანდარტები. თბილისი: ევროკავშირისა და ევროსაბჭოს ერთობლივი პროექტი, 2017 წლის იანვარი.

¹⁴ მახარობლიძე, თამარ, „ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის მნიშვნელობა არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულებაში“, 1, სისხლის სამართლის აქტუალური საკითხები, 2016.

¹⁵ Recommendation CM/Rec(2008)11 of the Committee of Ministers to member states on the European Rules for juvenile offenders subject to sanctions or measures.

თემის შესწავლის მდგომარეობა

ქართულ სამართლებრივ სივრცეში იუვენალური იუსტიციის ისტორია 2015 წლის 12 ივნისს მიღებული „არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის“ მიღებით იწყება.¹⁶ შესაბამისად, აღნიშნულ თემაზე მსჯელობა, მისი შესწავლა, თეორიული და პრაქტიკული ასპექტების პოპულარიზაცია აღნიშნული ინსტიტუტის განვითარებისათვის აუცილებელია. სიახლეს წარმოადგენს არასრულწლოვანთა პრინციპების განხილვასთან ერთად მათი სხვადასხვა ინსტიტუტებთან დაკავშირება, როგორცაა საპატიმრო გირაო, ინდივიდუალური შეფასების ანგარიში.

კვლევის მეთოდები და მეთოდოლოგია

მიზნების და ამოცანების შესაბამისად, ნაშრომზე მუშაობისას გამოყენებულ იქნა **ლოგიკური, ისტორიულ-სამართლებრივი, ტელეოლოგიური, სისტემური, სტატისტიკური და შედარებით-სამართლებრივი კვლევის მეთოდები.**

თვისებრივი კვლევისას გამოყენებულ იქნა შინაარსის ანალიზი (კონტენტ ანალიზი), რაც წერილობითი მონაცემების, მათი ძირითადი შინაარსისა და მოწოდებული ცნობის შეჯამებას და წარდგენას გულისხმობს. უფრო ზუსტად, კონტენტ ანალიზი განისაზღვრება, როგორც წერილობითი მონაცემების შინაარსის დეტალური ანალიზის, შესწავლისა და დასაბუთების ზუსტი და თანმიმდევრული პროცედურების ერთობლიობა. დამეხმარა სტატისტიკური კვლევის მეთოდი. კერძოდ, პრაქტიკაში არსებულმა სტატისტიკურმა მონაცემებმა ნაშრომში განვითარებული მსჯელობის დამაჯერებლობაში მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა და დამარწმუნა, რომ საპატიმრო გირაოს გამოყენება იუვენალურ იუსტიციაში დაუშვებელია. სისტემური კვლევის მეთოდის საშუალებით გაანალიზებულ იქნა იუვენალური იუსტიციის ფუნდამენტური მნიშვნელობა და მისი მიმართება

¹⁶ საქართველოს კანონი „არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსი“, <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2877281?publication=22> > (10.28.2024).

სრულწლოვანთა მიმართ არსებულ მიდგომებთან, რაც წარმოშობს განსხვავებს სამართლებრივი შედეგების კუთხით.

შედარებით-სამართლებრივი კვლევის მეთოდი დამეხმარა საზღვარგარეთის ცალკეული ქვეყნების კანონმდებლობის გაანალიზებასა და რიგი დაკვნების გამოტანაში.

კვლევის თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობა

კვლევის თეორიული მნიშვნელობა იუვენალური იუსტიციის განვითარების გზაზე ყურადსაღებია, რადგან ნაშრომში იმგვარი ფუნდამენტური საკითხების თაობაზეა მსჯელობა, რაც აღნიშნული თემით დაინტერესებულ ნებისმიერ პირს მეგზურობას გაუწევს და ფუნდამენტურად გაარკვევს განხილულ საკითხებში. კვლევა ეფუძნება, ძირითადად, ქართველ და უცხოელ მეცნიერთა ნაშრომებს არასრულწლოვანთა მიმართ პატიმრობის გამოყენების, ცალკეულ პრინციპთა შესახებ. ამ კუთხით, ამ თემით დაინტერესებული მკითხველი გაეცნობა როგორც ეროვნულ, ისე, საერთაშორისო დონეზე არსებულ მიდგომებს. ნაშრომის მნიშვნელობა, თეორიულთან ერთად, პრაქტიკულიცაა. მასში მოცემულია მსჯელობა იმის თაობაზე, თუ როგორ უნდა მოხდეს პრაქტიკაში ისეთი ფუნდამენტური მიდგომების სამართლებრივად სწორად გამოყენება, როგორცაა ე.წ. საპატიმრო გირაო, ასევე, ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის პატიმრობის შეფარდებამდე გამოყენება.

ნაშრომში თავდაპირველად წარმოჩენილია ნორმა-პრინციპებისა და საპატიმრო გირაოს თანხვედრა და ამის შემდეგ, პრაქტიკის ანალიზის გზით, გაკეთებულია დასკვნა, რომლის თანახმადაც, არასრულწლოვანთა მიმართ საპატიმრო გირაო არ უნდა გამოიყენებოდეს, ვინაიდან გირაოს უზრუნველყოფის მიზნით განგრძობადი პატიმრობა არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსში უნდა იყოს ინკორპორირებული.

იუვენალური იუსტიციის ნორმა-პრინციპთა ანალიზის შედეგად, არასრულწლოვანთა მიმართ საპატიმრო გირაოს გამოყენება უნდა იქნეს დაუშვებელი, ვინაიდან ეს არაა არასრულწლოვნის საუკეთესო ინტერესებისკენ მიმართული. ამასთან, წინააღმდეგობაშია იუვენალური იუსტიციის ნორმა-პრინციპებთან.

მეორე მნიშვნელოვანი საკითხი, რაზეც ყურადღებაა გამახვილებული, არის ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის გამოყენება აღკვეთის ღონისძიების სახით პატიმრობის შეფარდებამდე. არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის განმარტებით ბარათში ხაზგასმულია, რომ კოდექსის მიღების მიზანი არასრულწლოვნის საუკეთესო ინტერესებისა და ინდივიდუალური მიდგომის გათვალისწინებაა.

ინდივიდუალური მიდგომის ამსახველი ინოვაციური დოკუმენტია ინდივიდუალური შეფასების ანგარიში, სადაც წარმოჩენილია არასრულწლოვნის საჭიროებები, რაც ხელს უწყობს მის მიმართ რელევანტური გადაწყვეტილების მიღებას. აღნიშნული დოკუმენტი გადაწყვეტილების მიმღებ პირს აწვდის ბავშვის ბიო-ფსიქო-სოციალური მდგომარეობის თაობაზე ინფორმაციას, რათა ბავშვის რეალურ საჭიროებებზე მორგებული გადაწყვეტილება იქნეს მიღებული. შესაბამისად, ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშს დიდი წვლილის შეტანა შეუძლია არასრულწლოვნის მიმართ საუკეთესო გადაწყვეტილების მიღებაში. ამ კუთხით ჩამოყალიბებულია ინოვაციური მიდგომა, რომლის თანახმადაც, ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის მოდიფიცირება უნდა მოხდეს კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნის პირველი წარდგენის სხდომამდე.

ნაშრომის მეცნიერული სიახლე

კვლევის სამეცნიერო სიახლეა ის, რომ ქართულ სამეცნიერო სივრცეში შეიქმნა ნაშრომი არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსით გათვალისწინებული ნორმა-პრინციპების პატიმრობასთან თანაფარდობის საკითხზე, რომელშიც, შიდა კანონმდებლობის გარდა, გაანალიზებულია საზღვარგარეთის ქვეყნების კანონმდებლობა. ამასთან, ჩამოყალიბებულია რეკომენდაციები და ინოვაციური სამეცნიერო თუ პრაქტიკული მიდგომები, რომლებიც, ვფიქრობ, ამ დარგის განვითარების გზაზე მნიშვნელოვან როლს შეასრულებს. კვლევის შედეგები კი, დაინტერესებულ პირთათვის თეორიულად საინტერესო და პრაქტიკულად გამოსადეგი იქნება.

სამეცნიერო ნაშრომის სტრუქტურა

ნაშრომი შედგება შესავლის, ოთხი თავის, ოცდაოთხი ქვეთავის, დასკვნისა და ბიბლიოგრაფიისგან. ყოველი მათგანი შინაარსობრივად ერთმანეთთან სტრუქტურულად დაკავშირებული უწყვეტი ჯაჭვია. ნაშრომის საერთო მოცულობა არის 129 გვერდი.

ნაშრომის ძირითადი შინაარსი

თავი I. პრინციპების როლი არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსით რეგულირებული პატიმრობის ინსტიტუტის გამოყენებისას

1.1 არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსით რეგულირებული ნორმა-პრინციპები და პატიმრობა, 1.1.1 საუკეთესო ინტერესების პრინციპის პრიორიტეტულობა და მისი მიმართება პატიმრობის გამოყენების საკითხთან, 1.1.2 თანაზომიერების პრინციპი, 1.1.3 პატიმრობა, როგორც უკიდურესი ღონისძიება, 1.2 პრინციპი - როგორც საკანონმდებლო ხარვეზის დადგენის საშუალება, 1.2.1 კანონმდებლობაში არსებულ ხარვეზთა შევსების კონსტიტუციურ-სამართლებრივი ასპექტები, 1.2.2 პრინციპი, როგორც საკანონმდებლო ხარვეზის აღმოჩენის მცდელობა, 1.2.3 არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების პრინციპთა პრინციპის - საუკეთესო ინტერესის პრიორიტეტულობის მნიშვნელობა არასრულწლოვანთა კანონმდებლობის ჰარმონიზაციის გზაზე.

ნაშრომის პირველი თავის პირველ ქვეთავში გაანალიზებულია არასრულწლოვანთა საუკეთესო ინტერესების პრიორიტეტულობის პრინციპი და გაანალიზებულია მისი საერთაშორისო და ეროვნულ დონეზე თეორიული და პრაქტიკული დანიშნულება. დასმულია საკითხი იმის თაობაზე, არის თუ არა რაიმე სახის ხარვეზი მის საკანონმდებლო კონსტრუქციაში და ჩამოყალიბებულია ერთგვარი დასკვნა, რომლის თანახმადაც, მხარდაჭერას არ იმსახურებს რიგ მეცნიერთა მიერ გამოთქმული მოსაზრება, რომლის

თანახმადაც, საუკეთესო ინტერესების ცნება განუსაზღვრელი და ბუნდოვანია, რაც მისი არასწორად ინტერპრეტირების საფრთხეს ქმნის. ნაშრომში განვითარებულია მსჯელობა იმ კუთხით, რომ შეუძლებელია ასეთი მრავლისმომცველი ინფორმაციის მატარებელი ცნების კანონმდებლობაში სრულყოფილად ჩამოყალიბების შესაძლებლობა, მით უფრო, რომ არც ერთი საერთაშორისო დოკუმენტი საუკეთესო ინტერესების პრინციპის განსაზღვრების მხოქავ ჩარჩოებს არ აწესებს. მთავარია კანონმდებლობაში მისი ზოგადი სახით განსაზღვრება, რომლის სრულყოფილი მოდიფიცირება ყოველ კონკრეტულ საქმეში მოხდება არასრულწლოვნის ინდივიდუალური საჭიროებებიდან გამომდინარე. ასევე აღნიშნული მსჯელობა გამყარებულია სასამართლო პრაქტიკიდან რიგი მაგალითებით, საიდანაც ჩანს, რომ სასამართლოსთვის არანაირი სირთულე „საუკეთესო ინტერესების“ განმარტებას არ შეუქმნია.

ნაშრომში განვითარებული მსჯელობიდან გამომდინარე, გაკეთებულია დასკვნა, რომლის თანახმადაც, არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულებაში ნებისმიერი ინსტიტუტის გამოყენება ეფუძნება არასრულწლოვნის საუკეთესო ინტერესების პრიორიტეტულობას. შესაბამისად, გადაწყვეტილებები სწორედ ამ პრინციპთან კავშირისა და გაანალიზების შედეგად უნდა იქნეს მიღებული, რამეთუ, ბავშვთა საუკეთესო ინტერესები ყველაფერზე მაღლაა. ამ პრინციპის განხილვა პირდაპირ კავშირშია თემის შინაარსობრივ მხარესთან, ვინაიდან, მას განსაკუთრებული როლი აქვს არასრულწლოვანთა მიმართ აღკვეთის ღონისძიების სახით პატიმრობის შეფარდების საკითხის გადაწყვეტისთვის. არსობრივად, არასრულწლოვნისათვის შეფარდებული პატიმრობა მისთვის საუკეთესოთა შორის საუკეთესო გადაწყვეტილება უნდა იყოს.

არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულება, ფაქტობრივად, ეყრდნობა ორ მთავარ პრინციპს - საუკეთესო ინტერესების პრიორიტეტულობისა და თანაზომიერების პრინციპებს. მათ ერთგვარ „ტყუპ საყრდენ პრინციპებად“ მოიაზრებენ.

ასევე, პირველი თავის პირველ ქვეთავში საუბარია იმაზე, რომ არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულებაში, პატიმრობის საკითხის გადაწყვეტამდე, უმნიშვნელოვანესია,

გაანალიზებული იყოს პატიმრობის შეფარდების მიზანშეწონილობა არასრულწლოვნის მიერ ჩადენილ ქმედებასა და პიროვნულ მახასიათებლებთან, რაც თანაზომიერების პრინციპის დაცვით მიიღწევა. იგი კონსტიტუციური რანგის პრინციპადაა მოხსენიებული და არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსში ინკორპორირებით, კანონმდებელმა ხაზი გაუსვა მის მნიშვნელობას იუვენალურ იუსტიციაში. არასრულწლოვანთა მიმართ მიდგომა, სრულწლოვნებისაგან განსხვავებით, ლოიალურია, რაც იმას გულისხმობს, რომ ნორმაშემფარდებელს დასაბუთების მაღალი ხარისხი მოეთხოვება არასრულწლოვნის უფლებაში ჩარევისას. პატიმრობის შეფარდებამდე უნდა გაანალიზდეს მიზანი, რომელსაც პატიმრობა ემსახურება.

ნაშრომში დასმულია საკითხი პრინციპებთან მიმართებით, რაც კუმულაციურად უნდა იქნეს განხილული არასრულწლოვანთა მიმართ პატიმრობის სამართლებრივი რეგულირების საკითხის გადაწყვეტისას, რაც მნიშვნელოვანია იმ კუთხით, რომ პრინციპის მნიშვნელობის გააზრებით შესაძლებელია საკანონმდებლო ხარვეზის დადგენა.

ნაშრომის პირველი თავის მეორე ქვეთავში განხილულია კანონმდებლობაში არსებულ ხარვეზთა შევსების კონსტიტუციურ-სამართლებრივი ასპექტები. არსებობს „ყველა სიტყვას აქვს მნიშვნელობის“ პრინციპი, რომლის თანახმადაც, „ისე უბრალოდ“ ნათქვამი კანონმდებლობაში არაფერია. კანონში არსებულ ყველა ნორმას თავისი დანიშნულება და მიზანი აქვს. ამრიგად, პრინციპების საშუალებით ხორციელდება კანონმდებლობის ჰარმონიზაცია, შესაძლებელია კანონმდებლობაში არსებულ ხარვეზთა აღმოჩენა და გადაჭრის გზების მოძიება. განვითარებული მსჯელობიდან გამომდინარე, ნაჩვენებია, რომ არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულებაში ბავშვის მიმართ მიღებულ ყველა გადაწყვეტილებაში მთავარია არასრულწლოვანთა საუკეთესო ინტერესების პრინციპის დაცვა, რითაც იუვენალური მართლმსაჯულების მიზნები თავისთავად მიღწეულია.

თავი II. არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსით განსაზღვრული პატიმრობის საკანონმდებლო კონსტრუქცია

2.1 პატიმრობის გამოყენების ფაქტობრივი საფუძველი, 2.2 პატიმრობის გამოყენების ფორმალური საფუძველი, 2.2.1 კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნის მიმალვისა და მართლმსაჯულების განხორციელებისათვის ხელისშეშლის საფრთხე, 2.2.1.1 სასჯელის სიმძიმე, 2.2.1.2 ბრალდებულის საცხოვრებელი გარემო, 2.2.1.3 პატიმრობაში გატარებული დროის ფაქტორი, 2.2.2 კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნის მიერ მტკიცებულებების მოპოვებისათვის ხელის შეშლისა და განადგურების საფრთხე, გამოძიების მიმდინარეობისას მოსაპოვებელ მტკიცებულებათა მდგომარეობა, 2.2.3 კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნის მიერ ახალი დანაშაულის ჩადენის საფრთხე, 2.2.3.1 დანაშაულის ბუნება და ხასიათი, 2.3 პატიმრობის გამოყენების მიზანშეწონილობის დასაბუთება, 2.4 არასრულწლოვნის მიმართ გამოყენებული პატიმრობის მიზანშეწონილობის საკითხის გადასინჯვა მოსამართლის მიერ, 2.5 ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების გავლენა საქართველოს საერთო სასამართლოების პრაქტიკაზე

მეორე თავის პირველ ქვეთავაში საუბარია იმაზე, თუ რას გულისხმობს პატიმრობის გამოყენების ფაქტობრივი საფუძველები, რადგან ვიდრე განიხილებოდეს იუვენალური იუსტიციაში არსებული პრინციპების პატიმრობასთან თანაფარდობა, მანამდე უნდა გაირკვეს პატიმრობის საკანონმდებლო კონსტრუქცია. საკითხის გასაანალიზებლად განხილულია პატიმრობის გამოყენების ფაქტობრივი და ფორმალური საფუძველები, განმარტებულია, თუ რას გულისხმობს თითოეული მათგანი და მოყვანილია მაგალითები ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოსა და ეროვნული სასამართლოს პრაქტიკიდან. აღკვეთის ღონისძიების გამოყენებისას კუმულაციურად უნდა არსებობდეს ფაქტობრივი ანუ მტკიცებულებითი და ფორმალური ანუ საპროცესო საფუძველები. რეკომენდირებულია, რომ მოსამართლის მიერ მიღებულ განჩინებაში კონკრეტული მტკიცებულებების იმგვარივე ფორმით და უფრო მაღალი სტანდარტითაც განხილვა მოხდეს, როგორც ეს პროკურორის მიერ წარდგენილ აღკვეთის შუამდგომლობაშია

მითითებული, ვინაიდან აღკვეთის ღონისძიება კუმულაციურად მოიცავს მტკიცებულებით და ფორმალურ საფუძვლებს. შესაბამისად, სათანადო არგუმენტებით უნდა დასაბუთდეს, რატომ არსებობს ორივე საფუძველი ერთობლიობაში. მხოლოდ მშრალი მითითება ფაქტობრივი (მტკიცებულებითი) საფუძვლის არსებობაზე დასაბუთების გარეშე არ შეესაბამება სასამართლოს მიერ მიღებული ყოველი გადაწყვეტილებისათვის აუცილებელ დასაბუთებულობის სტანდარტს.

ნაშრომის მეორე თავის მეორე ქვეთავი შინაარსობრივად დაყოფილია რამდენიმე ქვეთავად, რომლებშიც ფორმალური საფუძვლებიდან განხილულია პრაქტიკაში ყველაზე მეტად გავრცელებული და საინტერესო შემთხვევები, როგორცაა, კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნის მიმალვისა და მართლმსაჯულების განხორციელებისათვის ხელის შეშლის საფრთხე, სადაც დასაბუთებულია, რომ სასჯელის სიმძიმეზე მითითება არ არის აღნიშნული საფრთხის დასაბუთებისთვის რელევანტური. კერძოდ, აღკვეთის ღონისძიების დასაბუთებისათვის სასამართლო გადაწყვეტილებებში ხშირად გამოიყენება მიმალვისა და მართლმსაჯულებისათვის ხელის შეშლის საფრთხის დასაბუთება, რაც, უმეტესწილად, საბუთდება ბრალად წარდგენილი დანაშაულისათვის არსებულ სასჯელზე მითითებით. თუმცა, ამგვარი დასაბუთება დაგმობილია როგორც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს, ისე, ეროვნული პრაქტიკით და განმარტებულია, რომ მხოლოდ ბრალდების სიმძიმეზე მითითება არაა საკმარისი მიმალვის საფრთხის დასაბუთებლად.

წინააღმდეგ შემთხვევაში, დასაბუთება აბსტრაქტული და შაბლონური ხასიათისაიქნება, რაც არასრულწლოვანი ბრალდებულის მიმართ დაუშვებელია. ასევე, მიმალვის საფრთხის დასაბუთებისთვის მნიშვნელოვანია ბრალდებულის საცხოვრებელი გარემო, როგორც სამომავლო საფრთხეების პრევენციის მომხდენი ფაქტორი. აღკვეთის ღონისძიების სახეზე მსჯელობისას, ყურადღების მიღმა ვერ იქნება დარჩენილი ბრალდებულის საცხოვრებელი გარემო, მისი კავშირი სამართალწარმოების ქვეყანასთან. ასევე, ყურადსაღებია პატიმრობაში გატარებული დროის ფაქტორი, რადგან სასამართლო პრაქტიკის თანახმად, მაშინ, როდესაც

ძირითადი მტკიცებულებები დამაგრებულია საქმეზე ან/და საქმის არსებითი განხილვის მიმდინარეობისას გამოკვლეულია მათი ძირითადი ნაწილი, ამ დროს პატიმრობის დასაბუთების არგუმენტირება იკლებს.

აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების დასასაბუთებლად ხშირად უთითებენ არასრულწლოვნის მიერ ახალი დანაშაულის ჩადენის საფრთხეზე. გასათვალისწინებელია, თუ რა გავლენას ახდენს დანაშაულის ბუნება და ხასიათი გამოსაყენებელ აღკვეთის ღონისძიებაზე. ამ კუთხით გამოყოფილია რიგი დანაშაულები, როდესაც მათი სპეციფიკიდან გამომდინარე, არსებობს ახალი დანაშაულის ჩადენის მომეტებული საფრთხე. მაგალითად, ძალადობრივი დანაშაულები, სადაც კონფლიქტი არ არის ამოწურული, ასევე, წარსულში მრავალჯერ ნასამართლავი პირის მიერ დანაშაულის განმეორებით ჩადენა და სხვ.

ნაშრომის მეორე თავში საუბარია პატიმრობის გამოყენების მიზანშეწონილობის საკითხზე. განვითარებულია მსჯელობა, რომლის თანახმადაც, აღნიშნულის დასაბუთება არ გულისხმობს საპირისპირო ტაქტიკის ანუ გამორიცხვის მეთოდის გამოყენებას. აუცილებელი არაა იმის აღნიშვნა, რომ მაგალითად, ადამიანის უფლებების უფრო ნაკლებად მზღუდველი ღონისძიება - გირაო ვერ უზრუნველყოფს მიზნების მიღწევას. პატიმრობა ყველაზე მკაცრი აღკვეთის ღონისძიებაა და შესაბამისად, მისი მოთხოვნისას ბრალდების მხარე უნდა იყოს კატეგორიული, ხოლო დასაბუთება - მისი გამოყენების აუცილებლობაზე აგებული.

მეორე თავის მეოთხე ქვეთავში საუბარია მოსამართლის მიერ არასრულწლოვნისათვის შეფარდებული ყველაზე მკაცრი ღონისძიების - პატიმრობის გადასინჯვაზე. ეროვნული სასამართლოს განჩინებების შესწავლის შედეგად ირკვევა, რომ აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების მიზანშეწონილობის დასაბუთება ხდება ფაქტობრივი და ფორმალური საფუძვლების ერთობლიობაში მხედველობაში მიღებით და რაიმე ახალ განმარტებას ან ფორმულირებას არ ითხოვს. სასამართლო მხედველობაში იღებს საქმის ფაქტობრივ

გარემოებებს, ქმედების ხასიათს, მისი ჩადენის ხერხსა და სპეციფიკას, ბრალდებულის პიროვნებას, მის ასაკს, საქმიანობას, ჯანმრთელობის მდგომარეობას.

თუ აღნიშნული გარემოებების ერთობლიობაში გაანალიზების შემდეგ, სასამართლომ მიიჩნია, რომ ბრალდებულის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების ყველაზე მკაცრი სახის გამოყენება მისი მხრიდან ფორმალური საფრთხეებისგან დაცვას უზრუნველყოფს, მაშინ გამოდის, რომ პატიმრობის მიზანშეწონილობა დასაბუთებულია.

ამასთან, აღნიშნულ განჩინებებში, ხშირად, სასამართლოს მიერ მიზანშეწონილობის დასაბუთებისას, ხდება პროპორციულობაზე მითითება, კერძოდ, თუ რამდენად პროპორციულია ყველაზე მკაცრი აღკვეთის ღონისძიება ფაქტობრივი და ფორმალური საფუძვლების მხედველობაში მიღების შემდეგ.

მეორე თავის მეხუთე ქვეთავში განხილულია, თუ რა მნიშვნელობისაა ჩვენი ქვეყნისთვის ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია და ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებები. განვითარებულია მსჯელობა, რომლის თანახმადაც, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია საერთაშორისო სამართლის წყაროდ მიიჩნევა, რაც გულისხმობს იმას, რომ საერთაშორისო დონეზე მისი ნორმების შესრულება საქართველოსთვის სავალდებულოა, ხოლო მეორე მხრივ, საქართველოს კონსტიტუციით განსაზღვრულია, რომ „საქართველოს საერთაშორისო ხელშეკრულებას, თუ იგი არ ეწინააღმდეგება საქართველოს კონსტიტუციას ან კონსტიტუციურ შეთანხმებას, აქვს უპირატესი იურიდიული ძალა შიდასახელმწიფოებრივი ნორმატიული აქტის მიმართ“.

აღნიშნული ჩანაწერით და საქართველოს მიერ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის რატიფიცირების შემდეგ, იგი იურიდიულად სავალდებულო გახდა ეროვნულ დონეზეც, რამაც წარმოშვა უფლება-მოვალეობები ფიზიკური და იურიდიული პირებისათვის.

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის ნორმებით უნდა იხელმძღვანელონ ეროვნულმა სასამართლოებმა მართლმსაჯულების განხორციელებისას. ადამიანის

უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებები პრეცედენტულია ჩვენი ქვეყნისთვის.

დასკვნის სახით ჩამოყალიბებულია, რომ თუ მიეთითება ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებაზე, მისი ფაქტობრივი გარმოებები იდენტური უნდა იყოს მიმდინარე სისხლის სამართლის საქმის ფაქტობრივი გარმოებებისა. რეკომენდებული არაა, ყველა სისხლის სამართლის საქმე ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს ერთი და იმავე გადაწყვეტილებით დასაბუთდეს. აღნიშნული, უფრო მეტად, აბსტრაქტულ მსჯელობაზე უთითებს და არა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების ჯეროვან გამოყენებაზე.

თავი III. არასრულწლოვნისათვის პატიმრობის შეფარდება გირაოს გამოყენების უზრუნველსაყოფად

3.1 საპატიმრო გირაოს არსი საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით, 3.2 საპატიმრო გირაოს საკანონმდებლო რეგულირება არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულებაში, 3.3 ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკა, 3.4 საზღვარგარეთის ქვეყნების გამოცდილება

მესამე თავის პირველ ქვეთავში განვითარებულია მსჯელობა, რომლის თანახმადაც, არასრულწლოვნისათვის გირაოს უზრუნველყოფის მიზნით პატიმრობის შეფარდება შედეგობრივად იგივე ზემოქმედების მომხდენია არასრულწლოვანზე, როგორც პატიმრობა, რის გამოც ამ ინსტიტუტის მნიშვნელობა ყურადღების მიღმა ვერ იქნება დატოვებული. ნაშრომში განხილულია საპატიმრო გირაოს საკანონმდებლო კონსტრუქციის მოცემულობა საქართველოს კანონის „სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის“ მე-200 მუხლის მე-6 ნაწილის მიხედვით და განვითარებულია მსჯელობა დროსთან ერთად განსხვავებული პრაქტიკის თაობაზე. განსაკუთრებით ყურადსაღებია საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2022 წლის 24 ივნისის გადაწყვეტილება, რითაც საპატიმრო გირაოს

გამოყენების თაობაზე მიდგომა შეიცვალა. მართალია, თავად საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მე-200 მუხლის მეექვსე ნაწილის ფორმულირების მოდიფიცირება არ მომხდარა, თუმცა, პრაქტიკამ ნორმის სიტყვა-სიტყვითი განმარტება ტელეოლოგიურ მიზნად განმარტა და ამით კანონმდებლის მიზანი პრაქტიკაში გადაიტანა. კერძოდ, დაკავება ავტომატურად არ წარმოშობს ბრალდებულის მიმართ საპატიმრო გირაოს გამოყენების აუცილებლობას და ამ დროს მოსამართლე თავისუფალია კოდექსისეული ბოჭვისგან. განხილულია წინა წლების მანკიერი პრაქტიკა, კოდექსის ჩანაწერის არასწორი განმარტების საკითხი და ყველა საფრთხე, რასაც ამგვარი განმარტება იწვევდა.

მესამე თავის მეორე ქვეთავში საუბარი შეეხება საპატიმრო გირაოს არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულებაში გამოყენებას. განვითარებულია მსჯელობა, თუ როგორ და რა სიხშირით გამოიყენებოდა/გამოიყენება ეროვნულ პრაქტიკაში საპატიმრო გირაო არასრულწლოვანთა მიმართ. სტატისტიკური მონაცემების გაანალიზების შედეგად, გაკეთებულია დასკვნა, რომ ამ კუთხით ბოლო ხანებში სიტუაცია გამოსწორდა. წინა წლებთან შედარებით, დღეს მისი გამოყენება აღარ ხდება. ამ დასკვნამდე მისვლა სასამართლო პრაქტიკის ანალიზით კი სწორედ არასრულწლოვანთა მიმართ არსებულმა პრინციპების გაანალიზებამ მიგვიყვანა. საქართველოს კანონში „არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსი“ ეს საკითხი დარეგულირებული არ გვხვდება. თუმცა, ამავე კოდექსის მე-2 მუხლის მესამე ნაწილის თანახმად, სხვა ნორმატიული აქტების გამოყენება მაშინ შეიძლება, თუ რეგულაცია არასრულწლოვნისათვის შეღავათის მომტანია. პრაქტიკაში კი მივიდნენ იმ დასკვნამდე, რომ ეს ძალზედ სპეციფიკური უფლებამოსილებაა და მისი ზუსტად გაწერის გარეშე არ შეიძლება არასრულწლოვანთა მიმართ გამოიყენებოდეს.

იმისათვის, რომ გამოვკვეთოთ, რა პრობლემური აქვს საპატიმრო გირაოს გამოყენებას არასრულწლოვანთა მიმართ, კუმულაციურად უნდა ვიმსჯელოთ, რამდენად შესაბამისობაშია იგი იუვენალური იუსტიციის ზოგად პრინციპებთან. აღნიშნული მოითხოვს, ერთი მხრივ, დადგენილ იქნას არასრულწლოვანი ბრალდებულისათვის

პატიმრობაში ყოფნის უპირატესობა, მის თავისუფლებაში ყოფნასთან შედარებით და მეორე მხრივ, არასრულწლოვნისათვის შეფარდებულმა პატიმრობამ იმაზე მეტი ზიანი არ უნდა გამოიწვიოს, ვიდრე მისი თავისუფლებაში ყოფნა გამოიწვევდა.

ყველაზე მთავარი ნორმა და პრინციპი კი, ესაა საუკეთესო ინტერესების პრიორიტეტულობა, რომლის გარეშეც იუვენალურ იუსტიციაში არანირი ნორმისა და ქმედების განმარტება არ უნდა ხდებოდეს. მისი ანალიზის შედეგად არასრულწლოვანთა მიმართ საპატიმრო გირაოს გამოყენება უნდა იქნეს დაუშვებელი, ვინაიდან ეს არაა მისი საუკეთესო ინტერესებისკენ მიმართული და აცდენილია სამართლებრივ დასაბუთებას.

მესამე თავის მესამე ქვეთავში განხილულია ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკა, კერძოდ, განვითარებულია მსჯელობა, რომლის თანახმადაც, სრულწლოვანთა მიმართ არსებული სტანდარტები, უფრო მეტი დასაბუთების პირობებში, ანალოგიურად ვრცელდება არასრულწლოვანთა მიმართ. სასამართლო ბრალდებულის მიმართ საპატიმრო გირაოს შეფარდებას დასაშვებად მიიჩნევს სათანადო დასაბუთების პირობებში. ყველაზე მნიშვნელოვანია, იმ ოდენობის გირაოს თანხა იყოს შეფარდებული, რომ ბრალდებულს ან მის სასარგებლოდ სხვა პირს მისი გადახდა შეეძლოს. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ადამიანის უფლებათა სასამართლო „თვითნებობად“ მიიჩნევს ბრალდებულის შემოსავლებთან და ქონებრივ მდგომარეობასთან შეუსაბამოდ დიდ თანხას და ადგენს თავისუფლების უფლებაში ჩარევის დარღვევას.

მესამე თავის მეოთხე ქვეთავში საუბარია საზღვარგარეთის ქვეყნების გამოცდილებაზე და ამ მიზნით შესწავლილია გერმანიისა და ხორვატიის საკანონმდებლო და პრაქტიკული ბაზა. გერმანიის სრულწლოვანთა სისხლის სამართლის კოდექსის 116ა პარაგრაფით გათვალისწინებულია გირაო და მითითებულია, რომ მის ოდენობას განსაზღვრავს სასამართლო. ასევე, გათვალისწინებულია გირაო პატიმრობის უზრუნველყოფით, რა დროსაც განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება თანხის ოდენობას.

ხორვატია იმ სახელმწიფოთა რიცხვს მიეკუთვნება, სადაც ცალკე სამართლებრივი დოკუმენტითაა მოწესრიგებული იუვენალური მართლმსაჯულება. ესაა „არასრულწლოვანთა სასამართლოების აქტი“, რომელშიც განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა პატიმრობას, როგორც უკიდურეს ზომას და დადგენილია მისი გამოყენება მაშინ, თუ სხვა, ნაკლებად მზღუდველი ღონისძიებებით მიზანი ვერ იქნება მიღწეული. თუ რომელია სხვა ალკვეთის ღონისძიება, მითითება გაკეთებულია ხორვატიის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსზე, რომლის თანახმადაც, გირაოს ოდენობა უნდა განისაზღვროს ბრალდებულის ქონებრივი მდგომარეობიდან და შემოსავლებიდან გამომდინარე, ასევე, დანაშაულის სიმძიმის გათვალისწინებით.

თავი IV. ინდივიდუალური შეფასების არსი და მისი მიმართება პატიმრობის გამოყენების საკითხთან

4.1 ინდივიდუალური შეფასების არსი არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულებაში, 4.2 ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის გამოყენების არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსით გათვალისწინებული შემთხვევები, 4.3 ინდივიდუალური შეფასების ანგარიში და პატიმრობის გამოყენება? 4.4 საერთაშორისო პრაქტიკის გაანალიზება

ნაშრომის აღნიშნულ თავში საკვლევი თემისთვის მნიშვნელოვანი გარემოებებია დაფიქსირებული, ვინაიდან, კავშირია განხილული ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშსა და პატიმრობის გამოყენების საკითხს შორის. არასრულწლოვანისადმი ინდივიდუალური მიდგომა იუვენალურ იუსტიციაში პრინციპის დონეზეა ინკორპორირებული. საქართველოს კანონის „არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის“ მე-14 მუხლში მოცემულია აღნიშნული პრინციპის მნიშვნელობა. ინდივიდუალური მიდგომა, მკაფიოდ და ყოველგვარი კითხვის ნიშნების გარეშე, უნდა იკითხებოდეს ნებისმიერ კანონმდებლობაში ინკორპორირებულ ნორმაში, რაც არის სამომავლო გარანტია იმისა, რომ პრაქტიკულადაც ხორცმესხმული იქნება. არასრულწლოვანისადმი ინდივიდუალური მიდგომის პრინციპი და

იუვენალურ იუსტიციაში პრინციპთა პრინციპად მიჩნეული ბავშვის საუკეთესო ინტერესები ერთმანეთის გარეშე არ არსებული პრინციპებია. წარმოდგენელია ბავშვის საუკეთესო ინტერესების განსაზღვრა, თუ ეს მის მიმართ ინდივიდუალური მიდგომით არ განისაზღვრა.

არასრულწლოვნისადმი ინდივიდუალური მიდგომის მთავარი არსი კონკრეტულ არასრულწლოვანზე მორგებულ გადაწყვეტილებას გულისხმობს ყველა სიტუაციაში. მათ შორის, ისეთი მნიშვნელოვანი ეტაპი, როგორცაა ბრალდებულის პირველი წარდგენა სასამართლოში და მისთვის რელევანტური აღკვეთის ღონისძიების შეფარდება, მით უფრო, თუ აღკვეთის ღონისძიების სახით პატიმრობის გამოყენებაა შერჩეული.

მეოთხე თავის პირველ ქვეთავაში საუბარია იმაზე, რომ 2015 წლის 12 ივნისს მიღებულმა საქართველოს კანონმა „არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსი“, შემოგვთავაზა ინოვაციური ინსტიტუტი - ინდივიდუალური შეფასების ანგარიში. საერთაშორისო სტანდარტების მიხედვით, რეკომენდირებულია აღნიშნული ინსტიტუტი გახდეს არასრულწლოვანთა სისხლისსამართლებრივი პროცედურების შემადგენელი ნაწილი.

მეოთხე თავის მეორე ქვეთავაში მოცემულია ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის გამოყენების არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსით გათვალისწინებული შემთხვევები. კერძოდ, საქართველოს არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის 27-ე მუხლის მიხედვით, ინდივიდუალური შეფასების ანგარიში სავალდებულო წესით უნდა იქნეს გამოყენებული: 1) განრიდების ღონისძიების განსაზღვრისას; 2) სასჯელის დანიშვნისას; 3) საპატიმრო სასჯელის ინდივიდუალური დაგეგმვისას; 4) არასაპატიმრო სასჯელის აღსრულებისას; 5) პირობით ვადამდე გათავისუფლების საკითხის განხილვისას.

სავალდებულო შემთხვევების გარდა, გათვალისწინებულია მისი მომზადება, როდესაც განრიდების გამოყენების საფუძვლები არსებობს, თუმცა, იგი არ გამოიყენება. ასევე, კოდექსი ფართო უფლებამოსილებით აღჭურავს პროკურორს, რომელსაც შეუძლია

დადგენილებით მოითხოვს ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის შედგენა, თუ სისხლის სამართლის მიმდინარეობა და ვადები ამის შესაძლებლობას იძლევა.

მეოთხე თავის მესამე ქვეთავში ჩამოყალიბებულია ინოვაციური მიდგომა, რომლის თანახმადაც, არასრულწლოვნის მიმართ პატიმრობის შეფერდებამდე უნდა არსებობდეს სასამართლოში წარდგენილი ინდივიდუალური შეფასების ანგარიში. თუმცა, თუ რა პრაქტიკული საკითხები შეიძლება არსებობდეს, ამისთვის უნდა გავანალიზოთ კანონის მოცემულობა და შემდეგ განვსაზღვროთ ის პრობლემური საკითხები, რაც არასრულწლოვნისათვის პატიმრობის შეფარდებამდე მის მიმართ ინდივიდუალური შეფასების შედგენის თაობაზე იარსებებს.

ნაშრომში ჩამოყალიბებულია დასკვნა, რომლის თანახმადაც, ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის მომზადება აუცილებლობას უნდა წარმოადგენდეს, რადგან სხვა დოკუმენტი, რომელშიც დეტალურადაა მოცემული არასრულწლოვნის ბიო-ფსიქო-სოციალური მდგომარეობა, არ არსებობს. და რადგანაც პატიმრობის შეფარდებამდე გამოძიების ორგანოებსა და სასამართლოს ნათელი წარმოდგენა უნდა ჰქონდეთ არასრულწლოვნის საჭიროებებზე, ინდივიდუალური შეფასების ანგარიში ლომის წვლილს შეიტანს საუკეთესო გადაწყვეტილების მიღებაში.

უნდა აღინიშნოს, რომ ვადების კუთხით საკითხი პრობლემურია. არასრულწლოვნის ბრალდებულად ცნობამდე, პროკურორი ვერ მიმართვას სოციალურ მუშაკს, რათა გადაწყვიტოს, რომელი აღკვეთის ღონისძიებაა უფრო შედეგობრივი. ამისთვის ბრალდების მხარეს აქვს 48 საათი, სასამართლოს კი გადაწყვეტილების მისაღებად - 24 საათი. ეს მაშინ, როდესაც სოციალური მუშაკის მიერ ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის შედგენის მინიმალური ვადა 10 დღეა. გამოდის, რომ აღკვეთის ღონისძიების ვადა გასული იქნება, როდესაც სოციალური მუშაკი ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშს მოამზადებს, მაშინ, როდესაც გაუთვალისწინებელი არ უნდა დარჩეს ის, რომ პატიმრობის გამოყენებისას

ნამდვილად უკიდურესად საჭიროა, კარგად იყოს შესწავლილი არასრულწლოვნის ინდივიდუალური მახასიათებლები.

პატიმრობის გამოყენება ძალიან მძიმე შედეგის გამომწვევია არასრულწლოვნისათვის. სწორედ ამიტომ, უნდა მოხდეს მისი უკიდურეს შემთხვევაში გამოყენება. აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების პრევენციულ-უზრუნველყოფი მიზნების მისაღწევად გადაწყვეტილების მიმღები პირი/ორგანო არასრულწლოვნის ბიო-ფსიქო-სოციალურ მდგომარეობას მინიმალური დოზით მაინც უნდა იცნობდეს, რაც დოკუმენტურად უნდა იქნეს მომზადებული დამოუკიდებელი უწყების და არა უშუალოდ გადაწყვეტილების მიმღები სამართალდამცავი ორგანოს და სასამართლოს მიერ.

ამ საკითხზე მსჯელობისას გამოყენებულია სახელმძღვანელო დოკუმენტად აღიარებული 2016 წლის 11 მაისს მიღებულ 2016/800 დირექტივა. იგი განხილულია, როგორც არასრულწლოვანთა პროცედურული გარანტია, რაც გათვალისწინებული უნდა იქნეს სახელმწიფოთა, მათ შორის, საქართველოს, მიერ. განხილულია, თუ რა პროცედურული გარანტიები არსებობს არასრულწლოვანთათვის, მათ შორის ინდივიდუალური მიდგომის გათვალისწინებით.

საინტერესოა დათქმა იმის თაობაზე, რომ შესაძლებელი უნდა იყოს ინდივიდუალური შეფასების განხორციელებისგან გადახვევა, როდესაც ეს გამართლებულია საქმეში არსებული გარემოებებიდან გამომდინარე, ბავშვის მიერ ჩადენილი დანაშაულის სერიოზულობის გათვალისწინებით. თუმცა, ეს, გადახვევის საპირწონედ, შედეგი, რასაც არასრულწლოვანი მიიღებს, მის საუკეთესო ინტერესებს უნდა ემსახურებოდეს. ინდივიდუალური შეფასების ანგარიში უნდა განახორციელოს კვალიფიციურმა პერსონალმა მულტიდისციპლინური მიდგომის გზით. მასში ბავშვის ცხოვრების ყველა სფერო უნდა იყოს იმგავრად ასახული, რომ მისი რეალური საჭიროებების გამოკვეთის შესაძლებლობა არსებობდეს, მაქსიმალური

დოზით და შესაძლებლობის ფარგლებში უნდა წარმოჩინდეს არასრულწლოვნის ბიო-ფსიქო-სოციალური მდგომარეობა.

მეოთხე თავის მეოთხე ქვეთავში გაანალიზებულია საერთაშორისო პრაქტიკა ინდივიდუალური შეფასების გამოყენების კუთხით. ამ მხრივ მნიშვნელოვანი სახელმძღვანელო დოკუმენტია 2016 წლის 11 მაისს მიღებული 2016/800 დირექტივა. იგი განხილულია, როგორც არასრულწლოვანთა პროცედურული გარანტია, რაც გათვალისწინებული უნდა იქნეს სახელმწიფოთა, მათ შორის, საქართველოს, მიერ. აღნიშნულ დირექტივაში აღნიშნულია, რომ არასრულწლოვნის ინდივიდუალური შეფასებისას გათვალისწინებული უნდა იქნეს პიროვნული მხარე, ეკონომიკური, სოციალური და ოჯახური მდგომარეობა, მათ შორის, საცხოვრებელი გარემო, ნებისმიერი ის საკითხი, რაც მის საჭიროებებს მაქსიმალური სიზუსტით წარმოაჩენს.

საინტერესოა, რომ დირექტივის თანახმად, ინდივიდუალური შეფასება უნდა განხორციელდეს ყველაზე ადრეულ ეტაპზე, რამდენადაც ეს შესაძლებელია, რომ პროკურორმა მის საფუძველზე მიიღოს გადაწყვეტილება. თუმცა, შესაძლებელია, გამოტანილ იქნეს ბრალდების შესახებ დადგენილება, როცა ვერ ესწრება არასრულწლოვნის ინდივიდუალური შეფასება და ეს მისი საუკეთესო ინტერესებისკენაა მიმართული. დირექტივა აყალიბებს ზოგად წესებს ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის ჩამოსაყალიბებლად, თუმცა, წევრ სახელმწიფოებს უტოვებს დისკრეციის ფართო ზღვარს, თუ როგორ უნდა განახორციელონ და გამოიყენონ არასრულწლოვნის ინდივიდუალური შეფასება მათ ეროვნულ სისტემებში. ამიტომაც, იქ, სადაც არ არსებობს დირექტივით მკაფიოდ მოწესრიგებული საკითხები, უმთავრესი უნდა იყოს საუკეთესო ინტერესების დაცვის პრინციპი, რაშიც არასრულწლოვნის მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება იგულისხმება.

საზღვარგარეთის ქვეყნებიდან განხილვია ხორვატიის არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულება, რომლის თანახმადაც, იუვენალური იუსტიციის ამოსავალია აღდგენითი მართლმსაჯულება და არასრულწლოვანთა რესოციალიზაცია-რეაბილიტაცია. სწორედ ამიტომ, საქმის ფაქტობრივ გარემოებებთან ერთად, არასრულწლოვნის პიროვნული მახასიათებლების შესასწავლად ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშს ნებისმიერ ეტაპზე - გამოძიებისას თუ საქმის სასამართლო განხილვისას, განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება.

დასკვნა

ნაშრომში განვითარებული მსჯელობიდან გამომდინარე, არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების პრინციპების როლი განსაკუთრებულია და მათი ფუნდამენტური გაანალიზებით უნდა განიმარტოს ყოველი საკანონმდებლო ნორმა და შედეგობრივად, არასრულწლოვნის მიმართ მიღებული ნებისმიერი გადაწყვეტილება. არასრულწლოვანთა საუკეთესო ინტერესის პრიორიტეტულობა ერთგვარი სარკეა, რომელშიც უნდა აირეკლოს ხარვეზები და მათი გამოსწორების გზები.

აღკვეთის ღონისძიების ყველაზე მკაცრი სახის - პატიმრობის გამოყენებისას, ყველა გარემოების მხედველობაში მიღებით, უნდა განისაზღვროს, იქნება თუ არა იგი არასრულწლოვნისათვის საუკეთესო, რაც სწორედ იმას ნიშნავს, რომ მართლმსაჯულების მიზნების მიღწევასთან ერთად, იგი არასრულწლოვნისთვის რეალური რესოციალიზაცია-რეაბილიტაციისა და ახალი დანაშაულის თავიდან აცილების ხელშემწყობი უნდა იყოს გრძელვადიან პერსპექტივაში.

არასრულწლოვანთა საუკეთესო ინტერესებთან ერთად, მისი ე.წ. „ტყუპი“ პრინციპის - თანაზომიერების პრინციპის როლიც უმნიშვნელოვანესია. თანაზომიერების, იგივე პროპორციულობის პრინციპით, უნდა დადგინდეს, რომ ბალანსი ჩადენილ ქმედებასთან ერთად არასრულწლოვნის პიროვნული მახასიათებლების მხედველობაში მიღებით, დაცულია მისთვის შერჩეულ უკიდურეს აღკვეთის ღონისძიებასთან - პატიმრობასთან მიმართებით. თანაზომიერების პრინციპი, ერთგვარად, სამართლიანობის საზომია იუვენალურ იუსტიციაში.

ასევე, არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულება პრინციპის სახით აყალიბებს პატიმრობის, როგორც უკიდურესი საშუალების გამოყენებას და ამით, ერთი მხრივ, კანონმდებლობა საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობაში მოჰყავს და მეორე მხრივ, ხაზს უსვამს პატიმრობის უკიდურესი გამოყენების მნიშვნელობას.

პატიმრობაზე, როგორც ყველაზე მკაცრ აღკვეთის ღონისძიებაზე, უთითებს როგორც სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობა, ასევე, პრაქტიკაც. თუმცა, იუვენალური

იუსტიციის მართლმსაჯულებაში ამგვარი ჩანაწერის პრინციპის დონეზე გატარება თეთრით შავზე უთითებს მისი მაღალ დონეზე პრაქტიკულად გამოყენების აუცილებლობაზე.

არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსში მოცემული პრინციპები, ყველა ცალკე და ერთიანობაში, მხოლოდ ერთ მიზანს ემსახურება - არასრულწლოვნის მიმართ პატიმრობის მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევაში გამოყენებას. პრინციპები სწორედ ის ნორმებია, რომლებიც ყოველთვის არსობრივად წარმოაჩენს კანონმდებლობით განსაზღვრულ საკითხებს და გვიჩვენებს საკანონმდებლო ხარვეზთა გადაჭრის გზებს.

სწორედ, ამიტომაც იუვენალური იუსტიციის ფუნდამენტური პრინციპების მნიშვნელობა განუზომელი არასრულწლოვანთა პატიმრობის კუთხით კანონმდებლობის დასახვეწად.

აღკვეთის ღონისძიების შეფარდებისათვის კუმულაციურად უნდა არსებობდეს ფაქტობრივი ანუ მტკიცებულებითი და ფორმალური ანუ საპროცესო საფუძვლები. მტკიცებულებითი საფუძვლების მითითებისას, აუცილებელია, მტკიცებულებები იყოს არა მხოლოდ ჩამონათვალის სახით მოცემული, არამედ განხორციელდეს, ასევე, მათი ლაკონიური სახით გაშინაარსება, რაც უფრო მეტად გამოკვეთს ბრალად წარდგენილ დანაშაულებრივ ქმედებას დასაბუთებული ვარაუდის სტანდარტით.

კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნის მიმალვისა და მართლმსაჯულების განხორციელებისათვის ხელის შეშლის საფრთხის დასაბუთებისათვის, არსებობს სასამართლო პრაქტიკით ჩამოყალიბებული რიგი გარემოებები, რომელთა დროსაც, საქმეში არსებული ფაქტობრივ და სხვა გარემოებებთან ერთად, მისი დასაბუთება რელევანტურია. კერძოდ, ესაა სასჯელის სიმძიმე.

იგი თავისთავადი საფუძველი არაა პატიმრობის გამოყენების. სხვა გარემოებებთან ერთიანობაში უნდა შეფასდეს ბრალდებულის მიმალვის საფრთხის საშიშროება. ასევე, მისი საცხოვრებელი გარემო ხშირად განაპირობებს მიმალვის საფრთხის დასაბუთებას, კერძოდ, როდესაც ბრალდებულს აქვს საზღვარგარეთ კავშირები, საცხოვრებელი ადგილი, საქართველოში არა აქვს სამუშაო და ა.შ.

კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნის მიერ მტკიცებულებების მოპოვებისათვის ხელის შეშლისა და განადგურების საფრთხის დასაბუთებისათვის რელევანტურია გამოძიების მიმდინარეობისას მოსაპოვებელ მტკიცებულებათა მდგომარეობა, რაც,

გარკვეულწილად, წარმოდგენას ქმნის, ბრალდებულის თავისუფლებაში ყოფნის შემთხვევაში მტკიცებულებების მოპოვებას ან/და განადგურებას საფრთხე შეექმნება თუ არა. კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნის მიერ ახალი დანაშაულის ჩადენის საფრთხეზე მსჯელობისას, ყველაზე ხშირად გამოიყენება დანაშაულის ბუნებაზე და ხასიათზე მსჯელობა, ვინაიდან, ბრალდებულის წარსული, მისი დანაშაულებრივი ისტორია, მის მიერ დროის მცირე მონაკვეთში ანალოგიური ხასიათის დანაშაულების ჩადენა მისი მხრიდან ახალი დანაშაულის ჩადენის რისკს ზრდის. ასევე, არსებობს რიგი კატეგორია დანაშაულებისა, რომლებიც ახალი დანაშაულის ჩადენის საფრთხეზე უთითებს. აღკვეთის ღონისძიების ფაქტობრივი და მტკიცებულებითი საფუძვლების დასაბუთების შემდეგ, მნიშვნელოვანია მისი მიზანშეწონილობის დასაბუთება, მსჯელობა, თუ რატომაა პატიმრობის გამოყენება აუცილებელი და სხვა ნაკლებად მკაცრი აღკვეთის ღონისძიებით პრევენციულ-უზრუნველმყოფი მიზნები რატომ ვერ იქნება მიღწეული. ამ დროს მნიშვნელოვანია, რომ დასაბუთებისას გამოყენებული არ იქნეს საპირისპირო ტაქტიკის ანუ გამორიცხვის მეთოდი. პატიმრობა ყველაზე მკაცრი აღკვეთის ღონისძიებაა და შესაბამისად, მისი გამოყენების მოთხოვნისას, ბრალდების მხარე უნდა იყოს კატეგორიული, ხოლო დასაბუთება - მისი გამოყენების აუცილებლობაზე აგებული.

არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულებაში პრინციპის დონეზეა გაწერილი მისი გონივრულ ვადებში გადასინჯვის აუცილებლობა. ამ დროს ახალი, არსებითი ხასიათის მტკიცებულება უნდა არსებობდეს, რაც გამოიწვევდა მის შეცვლას სხვა, უფრო ნაკლებად მსუბუქი აღკვეთის ღონისძიებით. ამისათვის ახალი არსებითი გარემოება უნდა არსებობდეს.

თუ რაა „ახალი“ და თან „არსებითი“ ხასიათის, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაშია გადასაწყვეტი და მისი განმარტების ერთიანი ფორმულა არ არსებობს. მთავარია, რომ იგი აღკვეთის ღონისძიების ფორმალურ საფუძვლებზე ახდენდეს გავლენას და ამ გზით ამცირებდეს საფრთხეების არსებობას.

უახლესი ეროვნული სასამართლოს გადაწყვეტილებებში აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების დასაბუთების ხარისხი გაუმჯობესებულია. დიდი ყურადღება ეთმობა ფორმალური საფუძვლების კონკრეტული გარემოებების მიხედვით დასაბუთებას. ამასთან, იშვიათია შემთხვევა, როდესაც მითითებული არაა ადამიანის უფლებათა ევროპული

სასამართლოს გადაწყვეტილებაზე. თუმცა, საკითხავია, რამდენად მიზანშეწონილია ეროვნული სასამართლოს ყველა გადაწყვეტილებაში ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების მითითება.

თუ მხოლოდ კანონის გამოყენებისას მიღებული გადაწყვეტილება იგივეა, რაც მაშინ, თუ სასამართლო კანონსა და კონვენციას ერთად გამოიყენებდა, მაშინ, კონვენციის გამოყენების ფუნქცია, რეალურად, მეორეხარისხოვანი როლისაა. ამ დროს, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის გამოყენებას ფსიქოლოგიური მნიშვნელობა გააჩნია.

იგი გადაწყვეტილებას სძენს ავტორიტეტულობას და ადასტურებს, რომ დაფუძნებულია როგორც შიდასახელმწიფოებრივ ნორმატიულ აქტზე, ისე, ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციაზე. ამასთან, თუ მიეთითება ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებაზე, მაქსიმალურად იდენტური ფაქტობრივი გარემოებები უნდა არსებობდეს და აბსტრაქტულად მითითება არაა მიზანშეწონილი. ამგვარად, დასაბუთების ხარისხი კი არ იზრდება, არამედ მჟღავნდება მხოლოდ ის, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული პრაქტიკის არასწორი გამოყენება ხდება, რაც განვითარების და მუდმივი დახვეწის გზაზე მყოფი ეროვნული სასამართლო პრაქტიკისთვის მიუღებელია.

ნაშრომში დიდი ყურადღება ეთმობა არასრულწლოვანთა მიმართ საპატიმრო გირაოს გამოყენების საკითხს და შედეგობრივად მისი გამოყენების დაუმჯობესებლობა არგუმენტირებულია პრინციპების გაანალიზებით. აღკვეთის ღონისძიების სახედ არსებული ე.წ. საპატიმრო გირაო შედეგობრივად ანალოგიურად მოქმედებს ბრალდებულზე, როგორც პატიმრობა.

შესაბამისად, მნიშვნელოვანია მისი საკანონმდებლო კონსტრუქციისა და შემდგომ პრაქტიკაში გამოყენების საკითხის განხილვა. აღსანიშნავია, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოს 2022 წლის 24 ივნისის გადაწყვეტილების შემდგომ მოხდა კანონმდებლის რეალური ნების აღსრულება. უფრო კონკრეტულად, დაკავება, რაც იყო წინაპირობა და რის შემდგომაც მოსამართლე „იძულებული“ იყო, ბრალდებულისთვის აღკვეთის ღონისძიების სახედ საპატიმრო გირაო გამოეყენებინა, დაკორექტირდა და მოსამართლე თავისი შეხედულებისამებრ გამოიყენებს ამ სახეს.

საინტერესოა, თუ რა მდგომარეობა იყო და არის არასრულწლოვანთა მიმართ საპატიმრო გირაოს გამოყენების კუთხით. საქართველოს კანონში „არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსი“ საპატიმრო გირაოს გამოყენებაზე მითითება არაა. ამასთან, კოდექსის თანახმად, არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების პროცესში გამოიყენება საქართველოს სხვა ნორმატიული აქტების დებულებებიც, თუ ისინი არ ეწინააღმდეგება ამ კოდექსს ან/და არასრულწლოვნისათვის შეღავათს ითვალისწინებს.

კოდექსში მოცემული პრინციპების ერთობლივი გაანალიზება პასუხს სცემს კითხვაზე, შეიძლება თუ არა იუვენალურ იუსტიციაში საპატიმრო გირაოს დასაშვებობაზე საუბარი.

შესაბამისად, რადგან არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსში ინკორპორირებული არაა საპატიმრო გირაო, იგი არც არსებობს. იუვენალური იუსტიციის ნორმა-პრინციპთა ანალიზის შედეგად არასრულწლოვანთა მიმართ საპატიმრო გირაოს გამოყენება უნდა იქნეს დაუშვებელი, ვინაიდან ეს არაა მისი საუკეთესო ინტერესებისკენ მიმართული. შესაბამისად, გირაოს სახელით შეფარდებული თანხის გადახდამდე განგრძობადი პატიმრობა კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნის მიმართ ვერ შეფასდება სამართლებრივად სწორად.

სამართლებრივი ნორმის პრაქტიკული განმარტება სრულად მიესადაგება ზემოთ განვითარებულ მსჯელობას. მისასაღმებელია, რომ დღეის მდგომარეობით, პრაქტიკაში არ მოიძებნება არასრულწლოვანი, რომლის მიმართაც აღკვეთის ღონისძიების სახედ შერჩეულ იქნა გირაო პატიმრობის უზრუნველყოფით. თუმცა, გასულ წლებში, არასრულწლოვანთა მიმართ საპატიმრო გირაოს გამოყენება ხდებოდა, რაც, დღეს არსებული მიდგომით, დაგმობილია.

ნაშრომში ყურადღებაა გამახვილებული არასრულწლოვნისადმი ინდივიდუალური მიდგომის პრინციპზე. ინდივიდუალური მიდგომა მკაფიოდ და ყოველგვარი კითხვის ნიშნების გარეშე უნდა იკითხებოდეს ნებისმიერ კანონმდებლობაში ინკორპორირებულ ნორმაში, რაც არის სამომავლო გარანტია იმისა, რომ პრაქტიკულადაც ხორცშესხმული იქნება.

არასრულწლოვნისადმი ინდივიდუალური მიდგომის პრინციპი და იუვენალურ იუსტიციაში პრინციპთა პრინციპად მიჩნეული - ბავშვის საუკეთესო ინტერესები,

ერთმანეთის გარეშე არარსებული პრინციპებია. არასრულწლოვნისადმი ინდივიდუალური მიდგომა, ფაქტობრივად, გულისხმობს საუკეთესო ინტერესის იდენტიფიცირებას. საუკეთესო ინტერესის პრიორიტეტულობის პრინციპი არის უმთავრესი იმისათვის, რომ გადასაწყვეტი საკითხი არასრულწლოვნის კეთილდღეობას შეესაბამებოდეს.

ინდივიდუალური მიდგომის ამსახველი ინოვაციური დოკუმენტია ინდივიდუალური შეფასების ანგარიში, რომლის მიზანია, მოსამართლეს მიეწოდოს ინფორმაცია ბავშვის ბიო-ფსიქო-სოციალური საჭიროებების შესახებ. არასრულწლოვნის საუკეთესო ინტერესების განსაზღვრის და შესაბამისად, ბავშვის მიმართ ინდივიდუალური მიდგომის პრინციპის რეალური ქმედითობისათვის, განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს ფსიქოლოგისა და სოციალური მუშაკის დასკვნები.

მიმაჩნია, რომ ინდივიდუალური შეფასების ანგარიში აუცილებლობას უნდა წარმოადგენდეს სასამართლოში არასრულწლოვნისათვის პატიმრობის შეფარდების საკითხის გადაწყვეტამდე, რადგან სხვა დოკუმენტი, რომელშიც დეტალურად იქნება მოცემული არასრულწლოვნის ბიო-ფსიქო-სოციალური მდგომარეობა, არ არსებობს. პატიმრობის შეფარდებამდე კი, საგამომიებო ორგანოებსა და სასამართლოს ნათელი წარმოდგენა უნდა ჰქონდეთ არასრულწლოვნის საჭიროებებზე. შესაბამისად, ვფიქრობ, რომ ინდივიდუალური შეფასების ანგარიში განსაკუთრებულ წვლილს შეიტანს არასრულწლოვნისათვის საუკეთესო გადაწყვეტილების მიღებაში. აღკვეთის ღონისძიების შეფარდების ეტაპზე კოდექსში სავალდებულოდ არაა განსაზღვრული ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის მომზადება და გათვალისწინება.

საკითხის გადასაწყვეტად, თუ რამდენად თავსებადია ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის მომზადება აღკვეთის ღონისძიების სტადიაზე და რამდენად მოხერხებადია მისი შედგენა სოციალური მუშაკის მიერ, მნიშვნელოვანია გავითვალისწინოთ აღკვეთის ღონისძიების ვადები. უნდა აღინიშნოს, რომ მთავარი გამოწვევა სწორედ ესაა, რადგან სანამ არასრულწლოვანი პირი ცნობილი არ იქნება ბრალდებულად, მანამდე სოციალური მუშაკისადმი მიმართვას პროკურორი ვერ განახორციელებს დისკრეციის ფარგლებში, რომ გადაწყვიტოს, თუ რომელი ღონისძიება იქნება უფრო შედეგობრივი.

ამისთვის ბრალმდებელს აქვს 48 საათი, ხოლო სასამართლოს გადაწყვეტილების მისაღებად - 24 საათი. სოციალური მუშაკის მიერ ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის შედგენის მინიმალური ვადაა 10 დღე. აღკვეთის ღონისძიების ვადა გასული იქნება, როდესაც სოციალური მუშაკი ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშს მოამზადებს, მაშინ, როდესაც გათვალისწინების გარეშე არ უნდა დარჩეს ის, რომ პატიმრობის გამოყენებისას ნამდვილად უკიდურესად საჭიროა, კარგად იყოს შესწავლილი ინდივიდუალური მახასიათებლები.

საერთაშორისო დირექტივების გათვალისწინებით, ინდივიდუალური შეფასება უნდა განხორციელდეს ყველაზე ადრეულ ეტაპზე, რამდენადაც ეს შესაძლებელია, რომ მის საფუძველზე პროკურორმა მიიღოს გადაწყვეტილება. თუმცა, შესაძლებელია, გამოტანილ იქნეს ბრალდების შესახებ დადგენილება, როცა ვერ ესწრება არასრულწლოვნის ინდივიდუალური შეფასება და ეს მისი საუკეთესო ინტერესებისკენაა მიმართული.

ინდივიდუალური შეფასება არ არის ბუნებით სამართლებრივი ინსტრუმენტი. ესაა ფსიქო-სოციალური ინსტრუმენტი, თუმცა, მისი არსებობა სისხლის სამართლის საქმეში გულისხმობს, რომ ის იქცევა სისხლის სამართალში ინსტრუმენტად და უკვე მის შინაარსობრივ მხარეზეა სისხლისსამართლებრივად მისაღები გადაწყვეტილება ორიენტირებული. შესაბამისად, წინგადადგმული ნაბიჯი იქნება, თუ აღკვეთის ღონისძიების შეფარდებამდე იარსებებს გარკვეული ინფორმაციის შემცველი ინდივიდუალური შეფასების ანგარიში, რაც არასრულწლოვნის საუკეთესო ინტერესებს და მის რეალურ საჭიროებებს დღის სინათლეზე გამოიტანს.

ინფორმაცია ნაშრომის აპრობაციის შესახებ

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის სამართლის ფაკულტეტის საგამოცდო კომისიაში, დაცულ იქნა სამი კოლოქვიუმი და ორი თემატური სემინარი.

სამი კოლოქვიუმი (თითოეული არის სადისერტაციო ნაშრომის ნაწილი):

- პრინციპი - როგორც საკანონმდებლო ხარვეზის დადგენის საშუალება არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის მიხედვით;
- არასრულწლოვანთა საუკეთესო ინტერესის პრიორიტეტულობის პრინციპის თანაფარდობა საპატიმრო გირაოს გამოყენებასთან;
- ინდივიდუალური შეფასების ანგარიში - არასრულწლოვანთა მიმართ პატიმრობის შეფარდებამდე გამოსაყენებელი კანონით გათვალისწინებული ღონისძიება?!

ორი თემატური სემინარი (თითოეული ეძღვნება მომიჯნავე დარგის/ქვედარგის აქტუალურ საკითხს და არ წარმოადგენს სადისერტაციო თემის ნაწილს):

- მტკიცებულებათა დასაშვებობის პრობლემა სისხლის სამართლის პროცესში;
- საპროცესო შეთანხმების ინსტიტუტი მასში მონაწილე პირთა უფლებამოსილების გაანალიზებისა და მართლმსაჯულების პრინციპთა თანაფარდობის კუთხით.

**სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი შინაარსი - გამოქვეყნებული
შემდეგ პუბლიკაციებში**

სტატიები:

1. თანაზომიერების პრინციპისა და ლეგიმეტრიული მეთოდის ანალიზი იუვენალურ იუსტიციაში - 2024 წლის ნომერში „საერთაშორისო ჟურნალი სოციალურ მეცნიერებებში“;
2. ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის როლი არასრულწლოვნისათვის სასჯელის დანიშვნამდე მისი საუკეთესო ინტერესის განსაზღვრისათვის (სასამართლო პრაქტიკის ანალიზი) - ჟურნალი „სამართალი და მსოფლიო“ 2022 წელი, N21;
3. არასრულწლოვნის საკუთესო ინტერესების პრიორიტეტულობის პრინციპის საქართველოს კონსტიტუციაში ინკორპორირების მიზანშეწონილობა“ - ჟურნალი „სამართლის მაცნე“, 2022 წლის გამოცემა;
4. პრინციპი - როგორც საკანონმდებლო ხარვეზის დადგენის საშუალება (იუვენალური იუსტიციის მაგალითზე)“ - ჟურნალი „სამართალი და მსოფლიო“ 2021 წელი;
5. ასაკი, როგორც მინიმალური სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საფუძველი (საერთაშორისო და ეროვნული კანონმდებლობის ანალიზი)“ - ჟურნალი „სამართალი და მსოფლიო“ 2022 წელი, N24;
6. „საპატიმრო გირაოს გამოყენება არასრულწლოვანთა მიმართ - კანონმდებლის კვალიფიციური დუმილი“ - ჟურნალი „თანამედროვე მეცნიერების გამოწვევები“ 2021 წლის გამოცემა;

საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციები:

1. ინდივიდუალური შეფასების ანგარიში - არასრულწლოვანთა მიმართ პატიმრობის შეფარდებამდე გამოსაყენებელი კანონით გათვალისწინებული ღონისძიება - ჟურნალი „სეუ და მეცნიერება“, 2021 წლის გამოცემა, საერთაშორისო კონფერენცია გაიმართა 2021 წლის 16-17 თებერვალს თბილისში,

Caucasus International University

Faculty of Law

Ph.D. Program in Law

Salome Guliashvili

**The relationship between the principles of juvenile justice and the institution of
imprisonment**

Abstract Dissertation

Presented for Academic Degree of Ph.D. in Law

Scientific Supervisor Sergo Tchelidze

Doctor of Law, Associate Professor of Caucasus International University

Tbilisi, 0141, Georgia

2024

Scientific Supervisor:

Sergo Tchelidze - Doctor of Law, Associate Professor of Caucasus International University

Official reviewers:

Irakli Nadareishvili - Doctor of Law, Associate Professor of Caucasus International University

Besik Meurmishvili - Doctor of Law, Assistant Professor of Tbilisi State University

Official experts:

Vladimer Macharashvili - Doctor of Law, Associate Professor of Caucasus International University

Mikheil Mamniashvili - Doctor of Law, Associate Professor of Technical University of Georgia

Defense of the dissertation shall take place on November 20, 2024, 16:00 PM, at the Dissertation Council of the Faculty of Law of Caucasus International University.

Address: Room N 305, Building 1 of Caucasus International University, Chargali Str. N73, 0141, Tbilisi, Georgia.

Dissertation is accessible at the library of the Caucasus International University.

Secretary of the Dissertation Board:

Aleksandre Giorgidze - Doctor of Law, Associate Professor.

Annotation

The present doctoral thesis discusses the fundamental issues of the most severe deterrent measure defined by juvenile justice - imprisonment. In particular, the norm-principles of juvenile justice - the principle of priority of the best interests, the principle of proportionality, the individual approach to minors and the principles of imprisonment as an extreme preventive measure - are analyzed. By understanding their role and importance, the essence of the strictest measure to prevent the encroachment of the rights and freedoms of minors - imprisonment - has been brought to light. In order to outline the norms-principles of juvenile justice, their content was discussed, and then the question of their relationship with imprisonment.

In the process of research, judicial practice against minors was analyzed and through it the content side of the formal grounds and the importance of justification were highlighted. The mentioned issue is considered as a logical chain along with the protection of the principles of juvenile justice, which shows the practice in this regard.

In the paper, several fundamental issues were identified from the theoretical and practical point of view. In particular, the issue of using bail for minors. Since the accused is in a similar situation as the accused before the payment of the prison bail, the feasibility of this institution was analyzed. The issue is presented from two angles. At first, from the point of view of the compatibility of the norms and principles and the prison bail, and then by analyzing the practice, a conclusion is made, according to which the prison bail should not be used for minors, which is regulated in this way by practice. Since the possibility of using detention as a preventive measure for securing bail is a specific power that should be precisely regulated by the Juvenile Justice Code. As a result of the analysis of the norms

and principles of juvenile justice, the use of pre-trial bail for minors should be inadmissible, since it is not aimed at the best interests of the minor. Therefore, the continued imprisonment of the minor defendant until the payment of the bail amount cannot be considered legally correct. The practical definition of the legal norm fully fits the reasoning developed above.

The second important issue to be addressed is the use of the individual assessment report as a deterrent measure prior to incarceration. The card explaining the adoption of the Juvenile Justice Code emphasizes that the main essence of the adoption of the Juvenile Justice Code is the primary consideration of the juvenile's best interests and individual approach when making decisions. An innovative document reflecting the individual approach is the individual assessment report, which outlines the minor's special needs, which aims to develop recommended measures to promote the minor's integration into society. The purpose of the individual assessment report is to provide the judge with information about the child's bio-psycho-social needs, it is a document of a recommendatory nature and not of any evidentiary nature. The significance of the psychologist's and social worker's conclusions is important for determining the best interests of the minor and, accordingly, for the actual effectiveness of the principle of individual approach to the child. Imprisonment leaves a particularly heavy burden on the spiritual development of the minor accused. The existence of an individual assessment report should be a necessity, because there is no other document detailing the bio-psycho-social condition of a minor, and because the investigating authorities and the court should have a clear idea of the minor's needs before the imprisonment. In this regard, an innovative approach has been established, according to which the individual assessment report should be modified before the first presentation hearing of a juvenile in conflict with the law.

In the end, the following questions were answered in the paper: in what relation should we look for the balance between the norm-principles of minors and imprisonment? To what extent is it possible to fix the fault through the principle? Is bail allowed in juvenile justice? Can individual assessment reports be used on juveniles prior to detention?

The issues discussed in the paper are analyzed based on solid methodological foundations, such as: logical, grammatical, historical, teleological, systematic research methods, comparative-legal and problem analysis method. In addition, it is innovative to use the legimetric method, by means of which the issues under discussion are discussed in relation to the individual needs of the minor and the state. By considering the policy in unity, which aims to make the most fair decision among the possible decisions.

The issues discussed in the dissertation and the conclusions drawn will play an important role in the development of juvenile justice. The work is interesting for both theorists and practicing lawyers. Juvenile justice, as a field in the process of development, will be an additional scientific work in a way and will further strengthen the protection of the rights of minors.

The main content of the dissertation thesis has been published in the following publications:

1. Analysis of the principle of proportionality and the legitimate method in juvenile justice - in the 2024 issue of "International Journal of Social Sciences";
2. The role of the individual assessment report for determining the best interest of a juvenile before sentencing (analysis of judicial practice) - Journal "Law and the World" 2022, N21;
3. The expediency of incorporating the principle of prioritizing the interests of minors into the Constitution of Georgia" - Journal "Herald of Law", 2022 edition;
4. The principle - as a means of establishing a legal gap (on the example of juvenile justice)" - Journal "Law and the World" 2021;
5. Age as the basis of minimum criminal responsibility (analysis of international and national legislation)" - Journal "Law and the World" 2022, N24;
6. "Use of prison bail for minors - qualified silence of the legislator" - "Modern Science Challenges" Journal, 2021 edition;

International scientific conferences:

1. Individual assessment report - a measure provided by the law to be applied to minors before imprisonment - "SEU and Science" Journal, 2021 edition, international conference was held on February 16-17, 2021 in Tbilisi,